

Experiența dezvoltării capacităților în domeniul managementului sănătății publice în Republica Moldova

Oleg Lozan^{1*}

¹Școala de Management în Sănătate Publică, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, Republica Moldova

Autor corespondent:

Oleg Lozan, dr. hab. șt. med., prof. univ., director
Școala de Management în Sănătate Publică
Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”
Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 194B, blocul 4
Chișinău, Republica Moldova, MD-2004
e-mail: sph@usmf.md

Rezumat

Începând cu anul 2001, Ministerul Sănătății, factorii de decizie locali și internaționali, au inițiat realizarea obiectivelor de dezvoltare a capacităților în Managementul Sănătății Publice prin crearea Școlii de Management în Sănătate Publică din Republica Moldova, care și-a început activitatea în anul 2003.

Prezenta lucrare abordează totalizarea eforturilor de dezvoltare a capacităților în domeniul managementului sănătății publice pe parcursul ultimului deceniu (2005-2015), în special, prin organizarea programului de masterat în domeniul nominalizat în Republica Moldova.

Aspectele elucidate cuprind componentele de instruire, cercetare, servicii în domeniul managementului sănătății publice, precum și componentele managementului instituțional al Școlii de Management în Sănătate Publică, în calitate de promotor al noilor abordări în domeniu; rolul, valoarea și perspectivele de dezvoltare ale instituției.

Cuvinte cheie: sănătate publică, managementul serviciilor de sănătate, managementul resurselor umane, politici de sănătate.

Introducere

Resursele umane constituie cea mai mare bogăție a oricărui sistem de sănătate, iar dezvoltarea performanțelor resurselor umane este un obiectiv urmărit de toate țările cu economii dezvoltate sau în tranziție.

Actualmente, în domeniul sănătății publice, persistă încă

Capacity building experience in the field of public health management in the Republic of Moldova

Oleg Lozan^{1*}

¹School of Public Health Management, “Nicolae Testemitanu” State University of Medicine and Pharmacy, Chisinau, Republic of Moldova

Corresponding author:

Oleg Lozan, PhD, university professor, director
School of Public Health Management
“Nicolae Testemitanu” State University of Medicine and Pharmacy
Ștefan cel Mare si Sfânt blvd., 194B, block 4
Chisinau, Republic of Moldova, MD-2004
e-mail: sph@usmf.md

Abstract

Beginning with 2001, The Ministry of Health, local and international decision-makers initiated the achievement of the capacity building objectives in Public Health Management, by creating the School of Public Health Management in the Republic of Moldova, that started its activity in 2003.

The present paper approaches the total capacities development efforts in the area of public health over the last decade (2005-2015), in particular by organizing the Masters program in the nominated field in the Republic of Moldova.

The elucidated aspects include training components, research, services in public health management, as well as institutional management components of the School of Public Health Management, as a promoter of new approaches in the field; the role, value and development prospects of the institution.

Key words: public health, health services management, human resources management, health policy.

Introduction

The human resources constitute the greatest wealth of any health system and human resource performance development is a goal pursued by all countries or economies in transition.

Currently, within the public health, many alarm signals co-

multe semnale de alarmă, provenite din nivelul stării de sănătate a populației, calității și accesibilității serviciilor de sănătate, deficitului personalului medical din țară, infrastructurii și echipării nesatisfăcătoare, formării insuficiente a personalului implicat în managementul sistemului de sănătate etc. Parcurgem o perioadă a provocărilor și, pentru a atinge toate scopurile propuse, este necesar de a mobiliza tot potențialul uman autohton, inclusiv – de a îmbunătăți capacitățile și competențele în managementul sănătății publice. Or, performanța unei instituții publice și, chiar a unui sistem de sănătate în întregime, este stabilită în funcție de modul în care resursele umane, materiale, informaționale și financiare sunt utilizate adecvat, pentru a realiza obiectivele propuse la nivelul așteptărilor beneficiarilor de servicii. Pentru aceasta, managerii au nevoie de abilități și cunoștințe specifice, care pot fi oferite numai prin instruire suplimentare. Doar având anumite calități și o formare profesională adecvată, un specialist va putea realiza un management corect și eficient, fiind sensibil și receptiv la toate aspectele acestui domeniu complex [1].

În Republica Moldova, politicile pe termen mediu și lung în domeniul resurselor umane din sistemul de sănătate, inclusiv cele ce vizează formarea specialiștilor în managementul serviciilor medicale sau domeniului de sănătate publică, sunt reflectate de Planul de acțiuni al Guvernului, Programul de dezvoltare strategică a Ministerului Sănătății, Strategia de Dezvoltare a Resurselor Umane în Sistemul Sănătății, Programul de dezvoltare a învățământului medical și farmaceutic în Republica Moldova, Concepția de instruire a cadrelor de conducere din sistemul sănătății etc [2].

În contextul adoptării de către Ministerul Sănătății a Concepției de instruire a cadrelor de conducere din sistemul sănătății, în anul 2005, a fost lansat Programul de Masterat în Managementul Sănătății Publice în cadrul Școlii de Management în Sănătate Publică [1, 2].

Școala de Management în Sănătate Publică este o instituție care activează pe lângă USMF „Nicolae Testemițanu”, fiind fondată de către Ministerul Sănătății, cu suportul organizațiilor internaționale din domeniu: Fundația Soros-Moldova, OMS, UNICEF, BM etc [1, 2, 3].

Scopul principal al instituției publice este instruirea, cercetarea și prestarea de servicii în domeniul sănătății publice și managementului serviciilor de sănătate din Republica Moldova. Activitatea de instruire vizează participarea în procesul de dezvoltare de programe și instruire la toate nivelurile de formare (universitar, postuniversitar și educație continuă) în domeniul sănătății publice și managementului serviciilor de sănătate, inclusiv – instruirea prin studii de masterat. Alte componente esențiale ale acestei direcții sunt instruirea prin doctorat și postdoctorat în domeniul sănătății publice și managementului serviciilor de sănătate, precum și prestarea serviciilor de instruire în metodologia cercetării pentru tot spectrul profilului medico-biologic.

Activitatea de cercetare în domeniul sănătății publice și managementului serviciilor de sănătate prevede efectuarea de studii, analize și proiecte în domeniul sănătății publice și al managementului sanitar, precum și desfășurarea de activități în domeniul promovării sănătății publice. Școala de Manage-

ment from the state of health of the population, quality and accessibility of health services, medical personnel deficit in the country, poor infrastructure and equipment, insufficient training of personnel involved in the health system management etc. still persist. We are passing through a period of challenges and to achieve all the goals, it is necessary to mobilize all local human potential, including improvement of the capacities and skills in public health management. However, the performance of public institutions, and even of the entire health system is determined based on how the human, material, financial and information resources are used properly in order to adjust the objectives to the level of expectations of service users. To accomplish that, managers need specific skills and knowledge that can only be provided through additional training. Just having certain qualities and appropriate training, a specialist would be able to realize correct and efficient management, being sensitive and responsive to all aspects of this complex area [1].

In the Republic of Moldova, the medium term and long term policies in the field of human resources in the health system, including those aimed at training specialists in health services management or public health are reflected in the Government's Action Plan, Strategic Development Program of the Ministry of Health, Human Resource Development Strategy for Health System, Medical and Pharmaceutical Education Development Program in the Republic of Moldova, the Concept of training senior staff in the health system etc [2].

In the context of the adoption of the Concept for training senior staff in the health system, in 2005, by the Ministry of Health, the Masters Degree Program in Public Health Management at the School of Public Health Management was launched [1, 2].

The School of Public Health Management is an institution that operates under the “Nicolae Testemițanu” State University of Medicine and Pharmacy being founded by the Ministry of Health, with the support of relevant international organizations: Soros Foundation, WHO, UNICEF, World Bank etc. [1, 2, 3].

The main purpose of the public institution is training, research and provision of services in the field of public health and health services management in the Republic of Moldova.

The training activity aims at participation in the development of training programs and training at all levels (undergraduate, postgraduate and continuous education) in public health and health services management, including training via the Master study. Other essential components of this are doctoral and postdoctoral training in public health and health services management and training services provision in research methodology for the entire spectrum of medical-biological profile.

The research activity in public health and health services management provides for conducting studies, analyzes and projects in public health and health management, as well as the pursuit of activities in public health promotion. The School of Public Health Management participates in the development of public health policy and health policies in the Republic of Mol-

ment în Sănătate Publică participă la elaborarea politicilor de sănătate publică și politicilor de sănătate în Republica Moldova, promovează cercetările axate spre studierea sănătății populației, a factorilor de risc și a intervențiilor cost-eficiente.

Prestarea serviciilor de consultanță și asistență tehnică în domeniul sănătății publice și managementului serviciilor de sănătate, inclusiv la solicitarea diferitor instituții naționale și internaționale, este o altă gamă esențială de activități.

Instituția promovează valorile naționale și europene de sănătate publică și management, implementează standarde, metode și tehnologii educaționale moderne, contribuind, astfel, la asigurarea calității procesului de instruire, dezvoltarea abilităților manageriale, formarea profesioniștilor, capabili să facă față noilor cerințe ale sistemului de sănătate.

În realizarea obiectivelor stabilite, Școala de Management în Sănătate Publică colaborează cu diverse instituții naționale și internaționale în domeniu.

Activități de instruire

După cum menționam mai sus, programul de Masterat în Managementul Sănătății Publice a fost lansat în anul 2005, în contextul adoptării de către Ministerul Sănătății a Concepției de instruire a cadrelor de conducere din sistemul sănătății.

Studiile de masterat au drept obiectiv aprofundarea și extinderea competențelor profesionale în diverse domenii ale sănătății publice, dezvoltarea abilităților manageriale necesare gestionării eficiente a instituțiilor medico-sanitare.

Studiile de masterat se organizează sub formă de instruire la zi (cu frecvență) și instruire la distanță, cu o durată de 2 ani, inclusiv activități practice și de cercetare. Programul de instruire cuprinde, în total, cca 30 de discipline, divizate în 4 compartimente (domenii): *Metodologia cercetării, Economie & Drept, Management, Sănătate publică*.

Instruirea la zi presupune desfășurarea periodică a modulelor de instruire la zi (discipline fundamentale și speciale) într-un ritm intens, ceea ce asigură îndeplinirea planului de învățământ și oferă posibilitatea combinării efortului educațional cu activitatea profesională.

Modalitatea învățământului la distanță prevede o abordare educațională contemporană prin oferirea suportului consultativ-didactic, coordonarea activităților de cercetare și elaborarea tezelor de masterat etc., utilizând, în acest scop, oportunitățile oferite de tehnologiile informaționale de comunicare disponibile.

În procesul de instruire este implicat corpul profesoral-didactic al Școlii de Management în Sănătate Publică, profesori din USMF „Nicolae Testemițanu”, specialiști în domeniul sănătății publice din cadrul organelor centrale de specialitate (Ministerul Sănătății, centrele științifico-practice de profil), experți de peste hotare, reprezentanți ai organizațiilor internaționale (OMS, UNICEF etc.).

În procesul de instruire, masteranzii beneficiază de toate facilitățile destinate procesului de instruire: centre informaționale și săli de studii dotate cu utilaj modern, o bibliotecă ce dispune de cea mai actuală literatură internațională și autohtonă în domeniul sănătății publice și managementului, care, în

dova, promovând cercetări axate pe studiul populației, factorii de risc și intervențiile cost-eficiente.

Provizorul de servicii consultative și tehnice în Școala de Management în Sănătate Publică în domeniul sănătății publice și managementului serviciilor de sănătate, inclusiv la solicitarea diferitor instituții naționale și internaționale, este o altă gamă esențială de activități.

Instituția promovează valorile naționale și europene de sănătate publică și management, implementează standarde, metode și tehnologii educaționale moderne, contribuind, astfel, la asigurarea calității procesului de instruire, dezvoltarea abilităților manageriale, formarea profesioniștilor, capabili să facă față noilor cerințe ale sistemului de sănătate.

În vederea realizării obiectivelor stabilite, Școala de Management în Sănătate Publică colaborează cu diverse instituții naționale și internaționale în domeniu.

Training activities

As mentioned above, the Master degree program in Public Health Management was launched in 2005, in the context of the adoption by the Ministry of Health of the Concept to train senior staff from the health system.

The Master studies aim at deepening and extending the professional competences in various areas of public health, development of managerial skills necessary for the effective management of medical institutions.

The Master studies are organized in the form of full-day training and distance training lasting for two years, including practical work and research. The training program consists of about 30 subjects, divided into 4 sections (areas): *Research Methodology, Economy & Law, Management, Public Health*.

The full-time training involves conducting regular daily training modules (fundamental and special disciplines) at an intense pace, which ensures the curriculum fulfillment and offers the possibility to combine educational effort with work.

Distance learning modality provides a contemporary approach to education by providing advisory and teaching support, coordination of research and development of masters theses, etc., using for this purpose the opportunities offered by the information communication technologies available.

The training process comprises the teaching staff of the School of Public Health Management, professors from the “Nicolae Testemițanu” State University of Medicine and Pharmacy, public health specialists within the central specialized bodies (Ministry of Health, specialized scientific-practical centers), experts from abroad, representatives of international organizations (WHO, UNICEF etc.).

In the process of training, the master students benefit from all the elements of the training process: information centers and classrooms with modern equipment, a library with modern international and domestic literature in public health and management, which in the last 10 years, was developed in the form of a number of dozens of textbooks, methodic indications and compendiums.

During the studies, the master students have internships at international organizations, Ministry of Health, medical in-

ultimii 10 ani, a fost dezvoltată în număr de zeci de manuale, indicații metodice și compedii.

Pe parcursul studiilor, masteranzii efectuează stagii practice la organizații internaționale, Ministerul Sănătății, instituții medico-sanitare din țară și de peste hotare ș. a., care au drept obiectiv dezvoltarea abilităților practice și familiarizarea cu specificul activității din domeniu.

Începând cu anul 2010, masteranzii Școlii de Management în Sănătate Publică parcurg stagiul practic în domeniul managementului spitalicesc în unități medicale din Franța, iar din 2014 – în instituții din domeniul sănătății publice din Statele Unite ale Americii.

Activități de cercetare

Activitățile de cercetare în Școala de Management în Sănătate Publică se desfășoară în cadrul studiilor de masterat, doctorat și postdoctorat.

Începând cu anul 2010, a fost lansat programul de învățământ avansat în metodologia cercetării pentru toți doctoranzii de profil medico-biologic din țară.

Acest program are drept obiectiv instruirea avansată a doctoranzilor în domeniu și include următoarele compartimente: *Epidemiologie și metode de cercetare, Biostatistica, Etica cercetării biomedicale, Aspecte legislative naționale și internaționale în cercetare și Managementul proiectelor în cercetare*. În premieră pentru acest tip de studii, începând cu anul 2013, studiile se realizează și la distanță.

Studiile de masterat includ, în mod obligatoriu, desfășurarea unei cercetări, care finalizează cu elaborarea și susținerea publică a tezei de master.

În cadrul Școlii de Management în Sănătate Publică, anual sunt elaborate circa 25 de studii, care sunt dedicate diverselor probleme din domeniul sănătății publice și managementului. Până în prezent, în procesul desfășurării studiilor de masterat, au fost elaborate și susținute public peste 184 de teze de Master în Managementul Sănătății Publice.

Un element inovator și deosebit de important este aspectul foarte practic al cercetărilor realizate, temele de cercetare fiind coordonate, anual, cu necesitățile de cercetare ale Ministerului Sănătății.

În prezent, sub egida Școlii, își desfășoară activitățile de cercetare 12 persoane în cadrul studiilor de doctorat și o persoană – în cadrul studiilor de postdoctorat; dintre ele, 3 persoane au susțin cu succes tezele de doctorat.

Activități didactico-științifice de consultanță

Concomitent cu programul de masterat, Școala de Management în Sănătate Publică organizează programe avansate de instruire, care sunt elaborate în conformitate cu Politica de Sănătate a Republicii Moldova, Strategia de dezvoltare a sistemului sănătății și/sau la recomandările organismelor internaționale, în scopul creșterii competențelor resurselor umane din sistemul sănătății, instruirii continue și dezvoltării de noi abilități, care să corespundă politicilor promovate de stat în domeniul sănătății.

Implementarea programelor avansate de formare continuă au drept obiectiv modernizarea, optimizarea și diversificarea

instituțiilor în țară și în străinătate etc., care au drept obiectiv dezvoltarea abilităților practice și familiarizarea cu specificul activității din domeniu.

De la începutul anului 2010, masteranzii Școlii de Management în Sănătate Publică parcurg stagiul practic în domeniul managementului spitalicesc în unități medicale din Franța, iar din 2014 – în instituții din domeniul sănătății publice din Statele Unite ale Americii.

Research activities

The research activities within the School of Public Health Management are conducted within the master, doctoral and postdoctoral studies.

Since 2010, a curriculum for advanced study in research methodology for all doctoral students of medical and biological profile of the country has been launched.

This program aims at advanced training of PhD students in the field and includes the following sections: *Epidemiology and Research Methods, Biostatistics, Ethics of biomedical research, National and international research-related legislative aspects and Management of research projects*. For the first time, for this type of studies, since 2013, distance education is available.

Masters studies include, obligatorily, the conduct of a research, which concludes with preparation and public presentation of the master thesis.

The School of Public Health Management produces annually about 25 studies, which are dedicated to various problems of public health and management. So far, over 184 Master theses in Public Health were developed and publicly presented.

An important and very innovative element is the very practical aspect of research conducted; research topics being coordinated annually with the research needs of the Ministry of Health.

Currently, under the School, 12 people are carrying out research activity within the doctoral program and a person within postdoctoral studies, out of which 3 persons have successfully presented their doctoral theses.

Teaching and scientific consultancy activities

Along with the Masters Program, the School of Public Health Management organizes advanced training programs that are developed in accordance with the Health Policy of the Republic of Moldova, Health System Development Strategy and/or under the recommendations of international organizations in order to enhance human resources skills in health system, continuous training and development of new skills, to correspond to the policies pursued by the state in the health sector.

The implementation of advanced continuous training programs seeks to modernize, optimize and diversify continuous training methods and self – learning in the field of public health through the use of modern educational technologies adapted to the beneficiaries' needs and priorities of the health system.

The advanced training programs are geared towards aligning

metodelor de instruire continuă și de autoinstruire în domeniul sănătății publice, prin utilizarea tehnologiilor educaționale moderne, adaptate la necesitățile beneficiarilor și prioritățile sistemului de sănătate.

Programele avansate de formare continuă sunt orientate spre alinierea sistemului național de instruire în domeniul sănătății publice și managementului la standardele europene și mondiale.

Pe parcursul activității sale, Școala de Management în Sănătate Publică realizează multiple proiecte în domeniu, majoritatea dintre ele fiind de natură didactică sau de cercetare.

Printre cele mai semnificative și cu un impact pozitiv asupra sistemului de sănătate, le vom menționa, în ordine cronologică, în cele ce urmează.

Proiectul „*Managementul serviciilor de sănătate*”, derulat în perioada 2003-2005 cu suportul Băncii Mondiale; au fost realizate cursuri de instruire a personalului de conducere din sistemul de sănătate în domeniul managementului serviciilor de sănătate. Acest proiect a fost prima inițiativă educațională de anvergură a Școlii de Management în Sănătate Publică. Circa 300 de manageri de diferit nivel au fost instruiți în domeniu.

Proiectul „*Învățământ la distanță pentru medicii de familie*”, realizat pe parcursul anului 2005 cu suportul Uniunii Europene prin intermediul proiectului „*Promovarea sănătății și profilaxia bolilor*”. Școala de Management în Sănătate Publică a lansat, în premieră în Republica Moldova, sistemul de învățământ la distanță, bazat pe WEB. Acest sistem, perfecționat și adaptat, este utilizat pe scară largă și constituie o parte organică a programului de Masterat în domeniul Managementului Sănătății Publice. Metoda de instruire la distanță (platforma WEB), folosită în premieră în sistemul învățământului medical profesional în Republica Moldova, s-a dovedit a fi eficientă, comodă și cu un efect economic considerabil.

Este important de menționat și faptul că, modalitatea de instruire la distanță a fost acceptată, fără rezerve, de către participanți.

Proiectul „*Învățământul la distanță prin intermediul videoconferinței*” (anul 2005). Cursul a fost dedicat domeniului managementului medical. A fost realizat un program complex, compus din tematici actuale ale managementului pentru toate cadrele medicale de conducere din municipiul Bălți.

Proiectul „*Retraining în controlul tuberculozei*”, realizat pe parcursul anului 2006, în cadrul căruia peste 500 de lucrători medicali din rețeaua asistenței medicale primare din RM au participat la seminare de instruire prin metoda videoconferinței. Proiectul a fost realizat cu suportul Alianței Americane Internaționale pentru Sănătate (AIHA), în cadrul „*Proiectului de Fortificare a Controlului Tuberculozei în Moldova*”, finanțat de guvernul SUA prin Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Acest proiect a urmărit scopul implementării tehnologiilor educaționale moderne în sistemul de sănătate, promovării metodei de învățământ la distanță în procesul de instruire medicală profesională continuă, diversificării și perfecționării metodelor existente de instruire.

Proiectul „*Învățământul la distanță în domeniul HIV/SIDA*”, a început în 2010 și se derulează până în prezent. Este un proiect finanțat de Fondul Global pentru combaterea TB, HIV și

ning the national system of public health training and management to European and world standards.

During its activity, the School of Public Health Management performs multiple projects, most of them being in the field of teaching or research.

The most significant projects and with a positive impact on the healthcare system, are mentioned in chronological order.

“*Health Services Management*” Project during 2003-2005, with the support of the World Bank; training courses for management staff from the health system were conducted in the field of health services management. This project was the first large-scale educational initiative of the School of Public Health Management. About 300 managers of different level have been trained in the field.

The Project “*Distance Learning for family doctors*” was implemented in 2005, with the European Union support through the “*Health Promotion and Disease Prevention*” Project. The School of Public Health Management launched, for the first time in the Republic of Moldova, a WEB-based distance learning system. This system, perfected and adapted, is widely used and is an organic part of the Masters program in Public Health Management area. Distance learning method (WEB platform), used for the first time in professional medical education system in the Republic of Moldova, has proven to be effective, comfortable and with a considerable economic effect.

It is important to mention that distance learning modality was accepted without reservation by the participants.

The Project “*Distance learning via videoconferencing*”, in 2005, was dedicated to the field of medical management. A complex program consisting of current management-related issues for all health leading staff in Balti was organized.

“*Retraining in TB Control*” Project was implemented during 2006, more than 500 medical workers from primary healthcare network in the country participated in training seminars by videoconference method. The project was implemented with the support of the American International Health Alliance (AIHA) within the “*Strengthening Tuberculosis Control in Moldova*” Project, funded by the US Government through the United States Agency for International Development (USAID). This project has focused on ensuring implementation of modern educational technologies in the health system, promoting distance learning method in the process of continuing professional medical training, diversification and improvement of existing training methods.

The project “*Distance education on HIV/AIDS*” began in 2010 and runs until now. It is a project funded by the Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria. The project is focused on promoting national and international standards and provides for the use of modern Web-based distance learning teaching methods in the field of HIV/AIDS. A large number of family doctors and public health specialists have studied this didactical material.

The Project “*Medical management of public health emergencies*”; in 2010, under the auspices of WHO, for the first time in the Republic of Moldova, the training course with the same name was delivered.

Malariei. Proiectul este axat pe promovarea standardelor naționale și internaționale și prevede utilizarea metodelor didactice contemporane de învățământ la distanță, bazat pe WEB, în domeniul HIV/SIDA. Un număr mare de medici de familie și de specialiști în domeniul sănătății publice au parcurs acest material didactic.

Proiectul „*Managementul medical al urgențelor de sănătate publică*” (anul 2010). Sub egida OMS, a fost realizat, în premieră în Republica Moldova, cursul de instruire cu genericul omonim.

Proiectul „*Promovarea Drepturilor Omului în sistemul sănătății*”, perioada 2010-2011, finanțat de *Open Society Institute*, Fundația SOROS-Moldova. În programul de instruire al ȘMSP a fost implementat cursul de instruire „*Drepturile Omului în Sistemul Sănătății*” și a fost publicat manualul cu același titlu.

Proiectul „*Support Ministerului Sănătății din Republica Moldova în fortificarea capacităților în domeniul prevenirii și controlului bolilor netransmisibile*”, realizat în 2012. Au fost instruiți circa 200 de medici din diferite sectoare, responsabile de domeniul vizat.

În perioada anilor 2013-2014, personalul Școlii de Management în Sănătate Publică a participat la o cercetare amplă, „*Analiza fenomenului migrației interne extra-ramurale a lucrătorilor medicali din Republica Moldova*”, realizată la solicitarea Biroului Regional pentru Europa al Organizației Mondiale a Sănătății.

În perioada ianuarie-februarie 2014, Școala de Management în Sănătate Publică, cu suportul Ministerului Sănătății, Centrului Național de Sănătate Publică (CNSP), Biroului OMS în Republica Moldova, a organizat șase cursuri de instruire cu genericul „*Prevenirea bolilor netransmisibile și a factorilor majori de risc*”. În total, au fost instruiți 122 de specialiști din întreaga țară [4].

În perioada 2014-2015, în parteneriat cu OMS, Ministerul Sănătății și cu suportul Uniunii Europene, a fost realizat un proiect educațional național în domeniul managementului resurselor umane în sănătate, la care au fost instruiți circa 240 de manageri ai sistemului de sănătate și responsabili din domeniul resurselor umane.

Vom relata, în concluzie, că potențialul realizărilor proiectelor este unul în creștere, iar impactul pozitiv este crucial în dezvoltarea cu succes a reformelor sectorului sănătății publice din Republica Moldova.

Activități de colaborare

În conformitate cu cele relatate, în realizarea obiectivelor stabilite, Școala de Management în Sănătate Publică colaborează cu diverse instituții naționale și internaționale în domeniul în procesul de organizare și desfășurare a studiilor de masterat și a cercetărilor în domeniul sănătății publice.

Unul dintre cele mai semnificative evenimente de acest gen s-a produs la 27 octombrie 2007, în Valencia, Spania, când Școala de Management în Sănătate Publică din Republica Moldova a devenit membru deplin al Asociației Școlilor de Sănătate Publică din Regiunea Europeană (ASPHER).

Calificativul de membru al ASPHER oferă Școlii de Management în Sănătate Publică posibilitatea de a accede spre valori

The Project “*Human Rights promotion*” in the health system, between 2010-2011, was funded by the *Open Society Institute*, Soros Foundation Moldova. The training program of SMSPP comprised the training course “*Human Rights in Health System*” and a manual was published with the same title.

The Project on “*Support to the Ministry of Health of the Republic of Moldova in strengthening capacities in the field of non-communicable diseases prevention and control*”, implemented in 2012; training for 200 doctors from different sectors responsible for this field was conducted.

During 2013-2014, the staff of the School of Public Health Management has participated in a comprehensive research “*Analysis of extra-branch internal migration of health workers from the Republic of Moldova*”, implemented at the request of the Regional Office for Europe of the World Health Organization.

From January to February 2014, the School of Public Health Management, with the support of the Ministry of Health, the National Center for Public Health (NCPH), WHO Office in Moldova, organized six training courses entitled “*Prevention of non-communicable diseases and major risk factors*”. A total number of 122 specialists across the country have been trained [4].

During 2014-2015, in partnership with the WHO, the Ministry of Health and with the support of the European Union, a national education project in the field of human resources management in health sector was implemented and about 240 health system managers and responsible persons from the field of human resources have been trained.

In conclusion, it is worth mentioning that the potential of projects implementation is increasing and the positive impact is critical for the successful development of the public health sector reforms in the Republic of Moldova.

Activities of collaboration

In accordance with those mentioned above, in order to achieve the established objectives, the School of Public Health Management works with various national and international institutions in the field of organizing and conducting master studies and research in public health.

One of the most significant events of this kind took place on 27 October 2007 in Valencia, Spain, when the School of Public Health Management of the Republic of Moldova became a full-fledged member of the Association of Schools of Public Health in the European Region (ASPHER).

ASPHER member qualification of the School of Public Health Management offers the possibility to accede towards European values in the field. Recently, the validation procedure started with regard to the *curriculum* and international accreditation. This means that diplomas issued by the School of Public Health Management will have external validity. Therefore, it will intensify the exchange of ideas, auditors and professors, which will further strengthen the cooperation relations and will contribute to increasing the professional levels of specialists by offering the possibility to be connected to European current affairs and performance in the field.

europene în domeniu. Recent, a fost începută procedura de validare a *curriculum*-ului și cea de acreditare internațională. Aceasta înseamnă că diplomele eliberate de către Școala de Management în Sănătate Publică vor avea validitate externă, prin urmare, aceasta va permite intensificarea schimbului de idei, auditori și profesori, ceea ce va fortifica și mai mult relațiile de colaborare și va contribui la creșterea nivelului profesional al specialiștilor prin oferirea posibilității de a fi conectați la actualitățile și performanțele europene din domeniu.

Pe parcursul istoriei de 10 ani de activitate, au fost încheiate și realizate numeroase acorduri de colaborare cu unele dintre cele mai prestigioase instituții internaționale, având o experiență bogată și renume în domeniu, cum ar fi Școlile de Sănătate Publică din SUA, România, Franța, Israel, Lituania, Elveția, Germania etc. Aceste acorduri vizează promovarea în comun a cercetărilor, instruirilor, schimbului de informații și persoane (audienți, cadre didactice etc.), realizarea în comun a proiectelor de cooperare în domeniu, participare la evenimente internaționale și implicare în programe comune de cercetări și studii științifice, oferind noi perspective pentru viitorul managerilor din sistemul sănătății al Republicii Moldova, precum și al Școlii de Management în Sănătate Publică.

În dimensiunea națională, Școala de Management în Sănătate Publică are semnate parteneriate rezultative cu Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate, Centrul Național de Sănătate Publică, Centrul Național de Management în Sănătate, Compania Națională de Asigurări în Medicină, Direcția Sănătate a municipiului Chișinău, Uniunea Instituțiilor Medico-Sanitare Private din Moldova ș. a.

Acordurile semnate au drept obiectiv promovarea reciprocă a cercetărilor, instruirilor, schimbului de informații necesare pentru realizarea proiectelor de cooperare, precum și organizarea și realizarea programelor comune de cercetare sau predare.

Strategiile în acest domeniu prevăd dezvoltarea de relații noi, cu parteneri locali sau internaționali, aprofundarea și diversificarea relațiilor deja stabilite, care necesită a fi valorificate plenar în beneficiul specialiștilor, instituțiilor și sistemelor de sănătate publică [5].

Concluzii

Fondarea și dezvoltarea Școlii de Management în Sănătate Publică a constituit o reacție adecvată la noile necesități ale sistemului de sănătate, înaintând cea mai flexibilă și optimă soluție în condițiile autohtone. Proiectul de organizare a Școlii s-a axat pe formarea specialiștilor prin consolidarea mai multor verigi existente și ajustarea procesului de luare a deciziilor în sistemul de sănătate la practica internațională.

Activitatea Școlii de Management în Sănătate Publică a revoluționat conceptul instruirii în domeniu, iar activitatea ei este un exemplu de succes nu doar pe plan național, dar și internațional.

Școala de Management în Sănătate Publică a creat o masă considerabilă de specialiști, care activează în sistemul public al sănătății, sectorul privat și departamental, dar și în Guvern, Ministerul Sănătății, organele de specialitate ale administrației publice centrale și locale, organisme internaționale, organi-

During 10 years of activity, numerous cooperation agreements with some of the most prestigious international institutions, with rich experience and reputation in the field have been concluded and implemented, such as schools of public health in the USA, Romania, France, Israel, Lithuania, Switzerland, Germany etc. These agreements aimed at promoting the sharing of research, training, exchange of information and people (audience, teaching staff etc.), joint realization of cooperation projects in the field, participation in international events and involvement in joint programs of research and scientific studies, offering new prospects for future managers in the health system of the Republic of Moldova and the School of Public Health Management.

In the national dimension, the School of Public Health Management has concluded successful partnerships with the Center for Policy and Analysis in Healthcare, National Center for Public Health, and National Center for Health Management, National Company for Health Insurance, Health Department of Chisinau Municipality, Union of Private Medical Institutions in the Republic of Moldova etc.

The agreements signed aim at mutual promotion of research, training, exchange of information needed to implement cooperation projects, as well as organization and realization of joint research or teaching programs.

The strategies in this area provide for the development of new relationships with local or international partners, deepening and diversifying the relations already established which need to be fully exploited for the benefit of specialists, public health institutions and systems [5].

Conclusion

The foundation and development of the School of Public Health Management was an appropriate response to the new needs of the health system, advancing the most flexible and optimal solution under the domestic conditions. The draft organization of the School focused on training specialists by consolidating several existing links and adjusting the decision-making process in the health system in line with the international practice.

The activity of the School of Public Health Management has revolutionized the concept of training in the field, and its activity is an example of success not only nationally, but also internationally.

The School of Public Health Management has created a considerable mass of specialists who operate in the public health system, private and departmental sector, as well as Government, Ministry of Health, bodies of the central and local public administration, international organisms, NGOs etc. So far, 246 people have graduated or are involved in the Master's program in public health management.

The Master Program in the School of Public Health Management offered real opportunities for training the specialists in the field of Public Health Management in accordance with the international standards and by the research method that provides for the technology transfer, the theoretical basis of transformations in the field is substantiated. The activity

zații nonguvernamentale etc. Până în prezent, au absolvit sau sunt implicate în programul de masterat în managementul sănătății publice 246 de persoane.

Programul de masterat în cadrul Școlii de Management în Sănătate Publică a oferit posibilități reale de pregătire a specialiștilor în domeniul Managementului și Sănătății Publice în conformitate cu standardele internaționale, iar prin modalitatea de cercetare care asigură transfer tehnologic, se fundamentează baza teoretică a transformărilor în domeniu.

Activitatea de formare a bazelor consistente de materiale didactice, multe dintre ele – în premieră pentru Republica Moldova: lansarea celor mai contemporane metode de instruire, inclusiv la distanță; suportul continuu al Ministerului Sănătății și instituțiilor de profil în tot spectrul de activități comune; stagiile practice, inclusiv internaționale, care deschid orizonturi și viziuni noi; ampla activitate interinstituțională și internațională, cu rezultate concrete și perspective de dezvoltare – toate cele enumerate, dar și multe alte aspecte, permit de a totaliza o activitate extrem de necesară și de succes a tuturor celor implicați, cu perspective impresionante pentru viitor.

Declarația de conflict de interese

Autorul declară că nu se află în niciun conflict de interese în legătură cu materialul prezentat.

of forming the consistent teaching materials bases, many of which in premiere for the Republic of Moldova; launching the most modern training methods, including distance education; continuous support for the Ministry of Health and line institutions in the entire spectrum of joint activities, internships, including international, which open new horizons and visions; wide inter-institutional and international activity with concrete results and development perspectives. All those listed, but also many other aspects permit to make the totals of an extremely necessary and successful activity of all those involved and impressive prospects for the future.

Declaration of conflicting interests

The Author declares no financial or non-financial conflicts of interest.

Referințe / references

1. Moldova: importance of Ministerial Support. In: Public Health Workforce Capacity Building. Lessons Learned from „Quality Development of Public Health Teaching Programmes in Central and Eastern Europe”. Goodman J., Overall J., Tulchinsky T. *Open Society Institute*, 2008: 63-65.
2. Galan A., Lozan O., Jelamschi N. Components of a Public Health Strategy. In: Public Health Strategies: a Tool For Regional Development: A Handbook for Teachers, Researchers, Health Professionals and Decision Makers. Lage, Germany, 2013: 376-381.
3. Создание школы общественного здоровья – реальная возможность развития ресурсов в общественном здравоохранении Республики Молдова. Lozan O., Sava V., Soltan V., Ciocanu M., Vovc E. B: Актуальные вопросы политики общественного здоровья, здравоохранения и методологии исследований. Тверь, 2002: 125-128.
4. Case Study on the Implementation of Alcohol Policy at the Local Level in the Republic of Moldova. Ciobanu A., Habicht J., Cotelea S., Cerniciuc C., Vasiliev T., Lozan O., Buga M., Møller L., Galea G. In: Alcohol policy development and implementation at country level. *World Health Organization*. Geneva, 2014: 154-157.
5. Lozan O. The School of Public Health Management, Chisinau – Progress Factor in Development of the Health System in Moldova. *Management în Sănătate*, București, 2013; nr. XVII/1, pp. 1-5.